

124

Eğlenceli Bilgi

TARİH

GÜMBÜRTÜLÜ DEVRİMLER

TERRY DEARY

Yanlış
bir şey mi
söyledim?

İÇİNDEKİLER

Giriş / 7

Berbat Eskiler / 9

İsyankâr Romalılar / 14

Vicdansız Hükümdarlar / 25

Perişan Orta Çağ / 29

Vahşi 16. Yüzyıl / 52

Acılı 17. Yüzyıl / 63

Dehşet Amerikalılar / 76

Fransız Devrimi / 87

Terbiyesiz 19. Yüzyıl / 105

Çılgın Komüncüler / 117

İşkenceci 20. Yüzyıl / 121

Zalim Komünistler / 134

Nasıl Devrim Yapılır? / 142

Giriş

Tarih korkunç olabilir. Ama tarihin bazı dönemleri diğerlerinden daha korkunçtur. Ve bunların arasında en korkuncu, kan donduranı ve öd patlatanı ise devrimler ve ayaklanmalar tarihidir. Devrim ve ayaklanma arasındaki fark nedir peki? Sorduğün çok iyi oldu...

Devrim:

Yönetimin yönetilenler tarafından devrilmesi

"Devrimci" ve kazanan olmak eğlenceli olabilir. Kendi okul kurallarınızı ve zaman tablonuzu yapın!

Ama durun! Mücadelenin basit bir "ayaklanma"ya dönüşmesi tehlikesi her zaman vardır...

Ayaklanma:

Otoriteye açıkça (ve genellikle başarısız biçimde) direnme

“Asi” (ve kaybeden) olmanın sorunu, sonunda genellikle ceza almaktır. Sizin durumunuzda bu ceza, aşırı okul yemeği yemek zorunda kalma veya daha kötüsü olabilir.

Tarih kitaplarına baktığınızda, çok fazla ayaklanma ama çok az devrim görürsünüz. Bunun nedeni, gücü elinde tutan kişilerin genellikle kazanması ve asilerin sonunun fena olmasıdır.

Tarih ders kitaplarının çoğu tabii ki başarısız asilerin nerede hata yaptığını yazmaz. Onların başarısızlıklarından ders almamızı istemezler. Ama bir eğlenceli tarih kitabı... En sonunda korkunç gerçeği, işinize yarayacak hile ve taktikleri, başarısızlığın sonunda sizi bekleyen kötü kaderi öğrenebileceksiniz.

Tabii ki, bu kitaptan öğrendiklerinizi size karşı sorumlu kişilere karşı devrim yapmak için gerçekten uygulamayacaksınız! Değil mi?

BERBAT ESKİLER

Mezopotamyalı oburlar

Aristoteles, devrimler hakkında hemen her şeyi bilen, akıllı bir eski Yunandı (MÖ 385'te doğdu, MÖ 322'de öldü).

Hükümdarlar köylülerini fakirleştirir. İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek için çalışmakla o kadar meşguldür ki komplo kuracak zamanları yoktur. Mısır'daki piramlere bakın mesela...

2350 yıl sonrasında, yöneticiler/patronlar/öğretmenler, hâlâ fazla çalışmanın vatandaşlarını/işçilerini/öğrencilerini yorarak, onları bela çıkarmaktan uzak tutacağına inanıyor.

Mezopotamya'da MÖ 1780 yılında, Mari kralları işçilerine büyük bir saray inşa ettirmiş. Yedi futbol sahası büyüklüğünde bir alanı kaplayan sarayın 300 odası varmış. Köylüler buğday ekerek hayatını kazanırken, krallar ceylan etiyle (köylüler için fazla geyik bir durum), devekuşu yumurtasıyla (bir de bunun için gereken yumurtalığı düşünün) ve en favorileri olan ağaç şişlere geçirilmiş çekirgeyle (çekirge sürüsü gibi) besleniyordu.

Aristoteles'in dediği gibi, köylüler büyük olasılıkla saraydaki bu şatafatlı yaşamı çok kıskanıyor, ama çalışmaktan canları çıktığı için de isyan edemiyordu.

Ama yine de bu durum tarihte her zaman geçerli olmadı, bazı eski gariban krallıklar bedelini ödedi.

Şang'a bak

MÖ 1025'te Çin'de hüküm süren Şang hanedanı, bir zamanlar onlara hizmet eden Zhou halkı tarafından devrilmişti.

Bugün bir derdiniz varsa, dergilerin "dardını anlat" köşelerine mektup yazıp, cevap alabilirsiniz. Eğer Şang döneminde yaşayan Çinliler dertlerini yazıp anlatabilseydi, belki de şöyle olurdu:

AGATHA

ABLA'YA SORUN

Sevgili Agatha abla,
Geçen Salı Şang kabadayıları
Zhou bölgesine geldiler

ve San Nehir'in kuzeyinde bulunan Henan Honan'daki kurban töreni için insan toplamaya başladılar.

Aslında genelde pek umursamam ama bu kez küçük kardeşimi aldılar ve annem perişan oldu. Tam da bir gün önce, "Uslu durmazsan seni Şang'lara veririm" demişti. Ama öyle demek istememişti, değil mi?

Karşı çıkmaya çalıştık. "Siz kim oluyorsunuz da Zhou çocuklarını alıyorsunuz?" diye ağladık.

Sadece sırtıp, "Bizim kim olduğumuz değil, sizin Zhou olmanız önemli..." dediler ve gittiler. Giderken de pis şakalarına güldüler!

Çok korkunç insanlar. Bizimle savaşa girdiler ama sırf bizi esir alıp, bu bahaneyle kurban edebilsinler diye. Dediklerine göre, ölü krallarının mutlu olmak için bu kurbanlara ihtiyacı varmış. Ama annem hiç mutlu değil, orası kesin. Hem neden ölü krallar da bizim gibi pirinç yemiyor?

Arkadaşım diyor ki, içlerinden biri öldüğünde tüm hizmetçileri de öldürülüyor ve rahiplerle birlikte gömülüyormuş. Hizmetçilere öldükten sonra bile rahat yok. Öldükten sonra bile Şanglara hizmet etmek zorundalar! Bu hiç de adil değil, değil mi?

Onlar saraylarında yaşarken biz çukurdan bozma evlerimizde oturuyor, hizmetçi olup kurban edilmek üzere onlara çocuk doğuruyoruz. Ne yapabiliriz Agatha?

Agatha abla'nın cevabı: Cevap basit: İsyan edin! Bu uyanık Şanglar artık fazla oldu. Onlara karşı ayaklanın. Ruhen yanınızdayım ama bedenim burada olacak çünkü canım yansın istemiyorum!

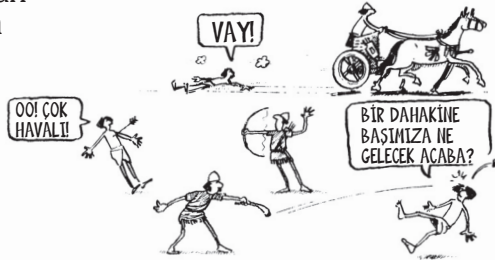
Son Şang hükümdarı Di Xin, çok güçlü olduğunu, vahşi hayvanları yumruğunun rüzgârıyla bile öldürebileceğini iddia ediyordu. Ama Zhou'lu asiler sarayına geldiğinde, korumaları onu yalnız bıraktı, yumrukları da kimseyi öldüremedi. Mücevherlerle süslü en güzel giysilerini giydi, sarayını ateşe verdi ve alevler içinde öldü.

Zhou hükümdarları Şanglar kadar acımasız değildi ama arada sırada azıcık da olsa insan kurban etmenin zevkine vardılar.

Kral fatihler

140 yıl boyunca Mısır, Asyalı Hiksoslar tarafından yönetildi. Çoban Krallar olarak da bilinen bu Hiksoslar, eski firavunlar kadar muhteşem olmasalar da, sahip oldukları üç gizli silah sayesinde Mısır'ı fethedebilmişlerdi:

- savaş arabaları
- ok ve yayları
- sapanları

Ama MÖ 1550 yılında, yani 140 yıl sonra, Mısırlılar bir şeyin farkına vardı. Senin 140 nanosaniyede fark edeceğin bir şey aslında... O da, Hiksosların silahlarını kopyalayıp, sonra bu silahlarla krallarını, yani yabancı hükümdarlarını bozguna uğratabilecekleriydi.

Öyle de yaptılar.

Duvara yazmak

Güçlü bir lidere karşı ayaklanmanın zorluklarından biri her an yenilebilir olmanızdır. Bu durumda düşmanınız, size karşı hiç de merhametli olmayacaktır. Uyardı demeyin!

Asurbanipal, Asur krallığını yaklaşık MÖ 880 yıllarında yönetti ve pek çok isyancı acımasızca bastırdı. MÖ 879'da, Nemrut'taki yeni sarayının açılışı onuruna verdiği 10 günlük partiye, 69.754 kişi çağırmişti.

Cömert Asurbanipal? Pek sayılmaz. Konuklarının, savunma duvarlarının gücünü görmesini istemişti. Mesajı şuydu: Sakın ayaklanmayın.

Ve sarayının duvarlarına diğer asilere neler yaptığını detaylarıyla yazmıştı. Mesaj şuydu: Yoksa görürsünüz!

Bu yazıt, 10 gün süren yemek davetinde en az birkaç bin kişinin canını sıkmıştır...

Ama sonunda "Afiyet olsun!" demeyi unutmuş.

İSYANKÂR ROMALILAR

Önce Romalılar ayaklandı –sonra da onlara karşı ayaklandılar.

Eski Roma'yla ilgili efsaneler der ki kenti Romulus kurdu ve ilk kralı oldu. Ondan sonra altı kral daha hüküm sürdü ama MÖ 510'da, son kral çok kötü bir çocuk olduğu için bir ayaklanmada tahttan indirildi ve soylular Roma'nın yönetimini ele geçirdi. Her yıl iki kişi seçerek eş hükümdar, yani konsül olmasını kararlaştırdılar.

"Plebler"nin (yani köylülerin) oy hakkı yoktu, tabii kadınların da...

Ancak... MÖ 494'te, plebler, zengin şımarıklar (yani soylular) tarafından yönetilmek istemediklerine karar verdiler. Birleşerek soyluların üzerine yürüdüler. MÖ 370'de (124 yıl sonra) konsül olma hakkını elde ettiler. (Bazı devrimler çok yavaştır.)

MÖ 133'te pleb konsüllerden biri, Tiberius Gracchus, fakirler için daha fazla yetki istedi. Senatoya yürüdüler. Tiberius öldürüldü ve cesedi nehre atıldı. (Evet, Tiber nehrinde yüzen Tiberius'tu.) Fakirler için daha fazlası olamazdı!

Ama Romalılar başka ülkeleri ele geçirdikçe, onlara karşı ayaklanmalar çıkacağını anladılar. Ülkenize geliyor, onlar için çalışmanızı, savaşmanızı ve onlara itaat etmenizi söylüyorlar... Birilerinin Romalılardan bıkip ayaklanmasına şaşmamak lazım.

Roma egemenliğine karşı çıkan bazı asiler, fenâ bir hâlde korkutucuydu –tam da Eğlenceli Tarih kitabında okumak isteyeceğiniz türden...

Kölelerin yıldızı Spartaküs

Güç sahibi insanlar aşırı sıkcık olabilirler. Bütün güce sahiptirler ama kendi heykellerini yaptırmaktan, şöenlerde şişmanlamaktan ve nutuklarıyla sizi uyutmaktan başka bir şey bildikleri yoktur.

Diğer yandan asiler daha ilginç insanlardı... Kana susamış zorbalarla dövüşüyor, idamlardan kaçıyor, köpekbalıklarıyla dolu denizde canlarını kurtarmak için yüzmeden önce, arkadaşlarını kötü kaderlerinden kurtarıyorlardı. Film yapımcıları Romalılarla ilgili film çekmeden önce, sulu gözlü kahraman Sezar'la ilgili bir tane bile film yoktu. Romalı sahiplerine karşı MÖ 73'te ayaklanan süper köle Spartaküs'ün hikâyesini çok beğendiler.

Tabii ki Hollywood bu hikâyeyi, başrolünde Kirk Douglas'ın oynadığı destansı bir filme dönüştürdü. Tipik Hollywood saçmalığı: Yakışıklı kahramanlar, zalim kötü adamlar, gösterişli kostümler, koca binalar ve gerçeğin yerine kuyruklu yalanlar. Eğer gerçekten ilginizi çektiyse Spartaküs'le ilgili bir film yapabilirsiniz. Bütün ihtiyacınız

yönetmen Stanley Kubrick'in de ihtiyaç duyduğu şeyler:

- 12.000.000 dolar (1960'ta... Bugün için 100.000.000 dolar diyebiliriz)

- 10.000 aktör (Savaş sahneleri için. İspanya ordusu 8000 askerini yollamıştı ve çok yardımcı olmuştu)

- Üç saat 16 dakikalık bir film (Biraz uzun. İzleyiciniz tam ortasında uyuyakalabilir ama unutmayın bu "destansı" bir film... Uzun ve sıkıcı yani)

YA DA... bir video kamera bulup, filmi Eğlenceli Tarih için çekebilirsiniz. Bütün romantik saçmalıkları kesebilir ve Spartaküs'le ilgili gerçeği gösterebilirsiniz. İşte...

SPARTAKÜS O KADAR İYİYDİ Kİ NAPOLİ YAKINLARINDAKİ BİR GLADYATÖR OKULUNA GÖNDERDİLER. ORADA ÖĞRETMEN OLDU -AMA HÂLÂ BİR KÖLEYDİ.

ÇÜNKÜ BEN GADDAR BİR BULGARIM. AKILLIYIM!

AMA SPARTAKÜS EVE DÖNMEK İSTİYORDU. ÖĞRENCİLERİNİ MUTFAK BİÇAKLARIYLA SİLAHLANDIRDI VE İSYANIN LİDERİ OLDU. GARDİYANLARIN ÜSTESİNDEN GELDİLER. SİLAHLARINI ÇALIP KAÇTILAR. VEZÜV DAĞI'NIN KRATERİNDE KAMP KURDULAR!

KAYNAYAN BİR BULGARIM. PIŞIYORUM!

ONLARI YAKALAMAYA GELEN ROMA ORDUSU BOZGUNA UÇRADI. ASİ KÖLELER BÜYÜK BİR ALANI KONTROLLERİ ALTINA ALDILAR. ARTIK SPARTAKÜSÜN EVE GİTME ZAMANI GELMİŞTİ.

BEN BULGAR KARDEŞLERİME AITIM. GİDİYORUM!

Ev

NE YAZIK Kİ KÖLELER EVE GİTMEK İSTEMİYORDU. SPARTAKÜSÜ GERİ DÖNMEYE VE ROMA'YA SALDIRMAYA ZORLADILAR.

KORKUTULMUŞ BİR BULGARIM. BERBAT DURUMDAYIM!

Roma

Spartaküs'ün öyküsü

Spartaküs yenilse de pek çok insan için hâlâ bir kahraman. Hikâyesindeki gerçek olaylarla kurgu olanları ayırabilir misiniz? Doğru ya da yanlış deseniz yeter...

1. Spartaküs'ün öyküsü film yapılmadan önce baleye uyarlanmıştı.
2. 1918-19'da Alman hükümeti yetkisini kaybettiğinde asi gruplardan biri kendine Spartaküs adını vermişti.
3. Spartaküs'ün öyküsü bilgisayar oyununa dönüştürüldü: Köleler Romalılara karşı.
4. Spartaküs filmi o kadar popüler oldu ki, ABD Başkanı Kennedy galaya gitti.
5. Spartaküs'ün yazarı filmi küvette yazdı.
6. Film, Spartaküs'ün çarمیha gerildiğini gösteriyor oysa gerçek Spartaküs'ün savaşta öldüğü neredeyse kesin.

Cevaplar:

1 Doğru. Spartaküs balesi filminden yedi yıl önce 1953'te sahnelendi. Rus besteci Haçaturyan tarafından bestelendi. Kendini sahnede taytlar içinde sıçrarken görse, gerçek Spartaküs ne düşünürdü?

2 Yanlış. Alman devrimciler kendilerine Spartaküs Ligi demişti ama başarısız oldular. Önemli ders: Eğer devrimci bir grup organize ediyorsanız, kendinize başarılı bir asi seçin, yenilmiş değil. Spartaküs Ligi'nin liderlerinden Rosa Luxemburg ve Wilhelm Liebknecht hükümet güçleri tarafından öldürüldü. Tıpkı gerçek Spartaküs gibi... Spartaküs Ligi yenilirken, Naziler başarılı oldu.

3 Doğru. Ama bilgisayar oyununda Spartaküs neredeyse sürekli kazanıyor! Romalılar ise ancak çok şanslıysa kazanabiliyor. Ne yazık ki gerçek Spartaküs'ün, o zaman henüz keşfedilmemiş olduğu için bilgisayarı yoktu. Eğer olsaydı, bilgisayar savaşında Romalılara kafa tutar ve kimsenin doğranması ya da çarpmıha gerilmesi gerekmezdi.

4 Yanlış. Filmin senaryo yazarı gerçek bir asiydi ve hiç de popüler biri değildi. Amerikalı gaziler (yaşlı askerler) ondan gerçekten nefret ediyordu. Filmin yasaklanması için uğraştılar ve sinemaların önünde protesto yürüyüşleri düzenlediler. Başkan Kennedy'nin film yapımcılarını desteklediğini görmek onları çok üzdi. Bu yüzden Başkan Kennedy, Beyaz Saray'ın arka kapısından sıvışarak yine de filmi görmeye gitti. Çok da sevdi.

5 Doğru. Yazarın adı Dalton Trumbo'ydu –senaryoyu birinin yazması gerekiyordu. Küvette yazmaktan hoşlanıyordu. Saçma olabilir ama Dalton böyle yazmayı seviyordu. Belki de sabun köpüğü diziler yazmalıydı!

6 Doğru. Gerçek Spartaküs filmi görseydi neler diyebileceğini tahmin edebilirsiniz...

Teutoburg Ormanı, MS 9

General Publius Quintilus Varus'un derdi koca kafalı olmasıydı. Hiç böyle birini tanıdınız mı? Onlara hiçbir şey söyleyemezsiniz. Her şeyi bildiklerini sanırlar.

Böyle gereksiz biri nasıl olur da 10.000 Romalı askerin başına getirilir? İmparator Augustus'un akrabası olduğu için tabii ki. Üstelik Augustus, Varus'a ustalık isteyen bir görev verir: Alman kabilelerini yönetmek. Ama Varus koca kafalı olduğu için şöyle düşünür...

